

IMAGO ET MENSURA MUNDI. ATTI DEL IX CONGRESSO INTERNAZIONALE DI STORIA DELLA CARTOGRAFIA [Dünyanın tasvir ve ölçüsü. Dokuzuncu Uluslararası Haritacılık Tarihi Kongresi Tutanakları], Roma 1985, İki cilt, XVI+315 ve 324-554 sayfa, ayrıca dizinler için ek bir cilt, 563-600'üncü sayfalarda. Roma'daki İtalyan Ansiklopedisi Neşir Kurumu (Istituto della Enciclopedia Italiana fondata da G. Treccani) tarafından neşredilmiştir. Ederi 35.000 liretdir.

1981 yılında İtalya'da düzenlenen uluslararası kongrenin tutanaklarının neşrini üstlenen İtalyan Ansiklopedisi Kurumu, giriştiği bir dizi kitap serisi içine bunu da katmakla, büyük bir geleneği devam ettirmiştir. Zira İtalyanlar Ortaçağlardan beri meydana getirdikleri harita ve sair deniz kılavuzları sayesinde Akdeniz'de büyük bir hegemonya yaratmışlar ve belirli bir deniz üstünlüğü, siyasal başarılar getirmesi yanında, kültür âlemine hiç de yabana atılmayacak bir birikim meydana getirdiler. Haritaların çizilmesi, yaygınlaştırılması, doğruluklarının araştırılması belirli bir kültür geleneği gerektirdiği için, çeşitli şehir devletleri, haritacılığın gelişmesinde önemli yer kaptılar. Müstesna uzantısı olarak da, çağımızda Roberto Almagià gibi değerli bir tarihi coğrafya âliminin yetişmesini sağladılar. Bir dizi kıymetli neşriyatı ile tanınan bu değerli araştırmacının adına ithaf edilen kongrenin çeşitli oturumlarında üstadın eserlerinin uzantısı takdir edilmesi yanında, çok yeni hususlar ve kayıtlar da bir kere daha ortaya çıkarılıp ilim âlemine sunuldu. Böylece R. Almagià'nın yüzüncü doğum yılı, ilmi çalışmalarına uygun bir eser ile kutlanmış bulunuyor. Dünyada pek az ilim adamına böyle bir kismet nâsib olmuştur. Vatikan kitaplığı başta olmak üzere, çeşitli kitaplıklardaki coğrafya eserleri ve haritalar üzerinde duran araştırmacı, Marco Polo tarafından başlatılan çalışmaların bir uzantısı olarak selâmlanmıştır. (Giriş sayfalarındaki sunuş yazıları).

İki cilt basılan eser, çeşitli bölümlere ayrılmıştır. İlk kısımda haritanın meydana gelmesindeki düşünce koşulları üzerinde durulmaktadır (s. 3-44). Bu kısımdaki küçük bir not, Anadolu'yu da yakından ilgilendirmektedir. Çünkü en eski harita taslaklarından birisi Çatal Höyük'de bulunmuştur (s. 26-27). Böylece, üzerinde yaşadığımız yurdumuzun, insanlık tarihine bir katkısını öğrenmiş bulunuyoruz. İkinci kısım büyük ölçüde, haritalar ve el yazmaları üzerinde durmaktadır: "Portolami, carte nautiche, manoscritti", s. 47-132. Yıllardan beri kitaplıklarda bulunan kayıtlar üzerinde yapılan çalışmalar hızla devam etmekle beraber henüz incelenmesi gerekli pek çok malzeme araştırmacısını beklemektedir. Bu meyanda on tane araştırmacının makalesi de, daha önce ele alınmış olmakla beraber yeni kayıtları ortaya koymaktadır. XVII'inci yüzyıl başlarında Girit Adası için yapılan bir dizi haritanın varlığı Türk tarihini ve coğrafyasını da yakından ilgilendirir. Türklerin fethettilerini hazırladıkları haberlerinin yayılması üzerine burası hakkında bir dizi harita düzenlenmişti. Bu kere Francasco Basilicata adlı coğrafyacı inceleniyor (s. 45-54). Diğer araştırmalar da, ele alınmış olmakla beraber, yayınlanmamış bir takım kalıntıların henüz ne büyük özellikler içerdiğini gösterir. Leonardo da Vinci üzerine yapılmış bir yığın araştırma arasında, bir de haritacılığı burada konu ediliyor (s. 89-98). Madrid'de bulunan kalıntıların bir özelliği daha burada açıklanıyor. Birinci cildin üçüncü kısmında basılı atlasların özellikleri ve daha başka nelerin katılmasını öneren araştırmalarla doludur. İkinci cilt de iki ana bölüme ayrılmıştır. Atlaslar ve

Küreler diye adlandırılan kısımdan sonra Tarihsel ve Bilimsel Kartografya Sorunları diye bir bölüm bulunmaktadır. Şark konularının ele alınmadığı bu bölümlerde, atlas kavramının gelişmesi, ülkelerin bunları nasıl geliştirdiği üzerinde durulmuştur. Siyasî olmaktan öte, sosyal ve tarımsal özellikleri bile çok eskilerden beri gözönünde tutarak hazırlayan coğrafyacılara, ülkelerinin ekonomisine çok büyük ölçüde olumlu katkıda bulundular. Araştırmalarda bu hava hemen sezilmektedir. Gene de önyargılı olmadıklarını da belirtmeliyim. Böylece ortaya çok güzel bir eser çıkmıştır ki bunun varlığı bile kültür konularının kitaplık ve arşivlerdeki malzemeye verdiği değeri ve sonraki nesillere aktarması bakımından olumlu çabalarına değiniyor. Böyle masraflı bir baskıyı üstlenen İtalyan Ansiklopedisi Enstitüsü, ülkesi için bir övgü kaynağı olan ansiklopedi için nasıl bir kültür birikimi hazırladığını da ispat etmiş bulunmaktadır.

Doç. Dr. MAHMUT H. ŞAKIROĞLU